

LUNDS UNIVERSITET

Medicinska fakulteten

Institutionen för Hälsvetenskaper

Arbetsterapeutprogrammet

Äldres upplevelser av att ha en vårdhund närvarande i sin vardag

En kvalitativ studie

Författare: Sofia Wahlström

Sandra Holmstedt

Handledare: Elizabeth Hedberg-Kristensson

November 2014

Kandidatuppsats

Adress: Institutionen för Hälsvetenskaper, Arbetsterapeutprogrammet, Box 157, S-221 00 Lund

LUNDS UNIVERSITET

Medicinska fakulteten

Institutionen för Hälsovetenskaper

Arbetsterapeutprogrammet

2014-10-23

Äldres upplevelser av att ha en vårdhund närvarande i sin vardag

En kvalitativ studie

Sofia Wahlström & Sandra Holmstedt

Äldre människor är en stor grupp som under lång tid har ökat och fortsatt ökning förväntas även ske framöver. Forskning visar på ensamhet och tristess på särskilda boenden. Det finns en önskan, hos de äldre, om en ökad social aktivitet och samvaro. Djur i vården har använts under lång tid och forskning har visat på goda effekter. Den kunskapslucka som finns är äldres upplevelser kring vårdhund. Därför är syftet med denna studie att undersöka hur äldre upplever att ha en vårdhund närvarande i sin vardag. För att få en djupare förståelse av de äldres upplevelser användes en kvalitativ metod genom semistrukturerade intervjuer. Studien speglar innehållet från nio intervjuer av äldre som bor på särskilt boende eller som besöker en dagverksamhet. Resultatet visade att vårdhund bidrog till minskad oro, främjade fysisk aktivitet, skapade glädje samt ökade sociala kontakter i de äldres vardag. Nackdelarna som framkom handlade om allergier och rädslor. Konklusionen av studien blev därför att vårdhundens besök främjade de äldres hälsa och välbefinnande och att fördelarna överväger nackdelarna.

Nyckelord: Arbetsterapi, särskilt boende, dagverksamhet, aktivitet, hund.

Adress: Institutionen för Hälsovetenskaper, Arbetsterapeutprogrammet, Box 157, S-221 00 Lund

LUND UNIVERSITY
Faculty of Medicine

2014-10-23

Older people's experiences of having dog care involved in their everyday lives

A qualitative study

Sofia Wahlström & Sandra Holmstedt

Older people are a major group of people that for a long time have increased and continued growth is also expected in the future. Research shows feelings of loneliness and boredom at care home. There is a desire, of the older people, of increased social activity and interaction in their everyday life. Animals in health care have been used for a long time and research has shown good effects. The knowledge gap that exists is older people's experiences around animal assisted activity dog. Therefore the aim of this study is to examine how the older people's experience to have an animal assisted activity dog in their everyday lives. For a deeper understanding of the experiences of older people a qualitative method was used with semi-structured interviews. This study reflects the content from nine interviews of older people living in a care home or visiting daycare center. The results showed that the dog contributed to reduced anxiety, promoted increased physical activity, created joy and increased social contacts for the older people in their everyday life. The disadvantages that emerged were about allergies and fears. The conclusion of the study was therefore that visits by an animal assisted activity dog promoted the health and well-being for older people and that the benefits were greater than the drawbacks.

Keywords: occupational therapy, care home, daycare center, activity, dog.

Bachelor thesis

Department of Health Sciences, Occupational Therapy and Occupational Science, Box 157, S-221 00
Lund

Förord

Denna uppsats skrevs under vår- och höstterminen 2014, vid institutionen för hälsovetenskaper, arbetsterapeutprogrammet vid Lunds Universitet. Båda författarna har ett stort intresse för djur och har själv olika erfarenheter med djur, speciellt hundar. Under höstterminen 2013 väcktes en idé om att skriva examensarbetet kring människors upplevelser av hundar då författarna har positiva erfarenheter av samspel med hund. Idén blev till verklighet och arbetet satte fart med två förväntansfulla studenter som visade ett stort engagemang inför arbetet.

Vi vill rikta ett stort tack till alla deltagare som ställde upp på intervju och till vårdhundsförarna som engagerat sig i att hitta lämpliga deltagare för att göra denna studie möjlig. Vi vill även passa på att tacka vår handledare Elizabeth Hedberg-Kristensson för stort engagemang och drivkraft. Elizabeth har genom snabb respons tagit sin tid för handledning och stimulerat oss till nytänkande och utvecklande av vår kunskap.

Vi är väldigt nöjda över vårt eget samarbete då det fungerat på bästa tänkbara sätt där vi respekterar varandra och kompletterat varandras styrkor och svagheter.

Ett extra tack till Patrik Jönsson och Johan Ohlsson för visat stöd och förståelse under processen då uppsatsen tagit mycket tid. Även tack till Björn Holmstedt och Johan Wahlström.

Lund - 2014

Sofia Wahlström

Sandra Holmstedt

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	1
1.1 Meningsfulla aktiviteter.....	2
1.2 Definition av äldre	3
1.3 Aktivitet på särskilt boende	3
1.4 Aktivitet på dagverksamhet	4
1.5 Djurterapi i ett historiskt perspektiv	4
1.6 Djur i vården	5
1.6.1 Hund i vården.....	5
2. Syfte	7
2.1 Frågeställningar	7
3. Metod	7
3.1 Forskningsdesign	7
3.2 Urval	7
3.2.1 Beskrivning av deltagarna.....	8
3.3 Datainsamling	9
3.4 Procedur.....	9
3.5 Analysmetod.....	10
3.6 Etiska övervägande.....	11
4. Resultat.....	12
4.1 Upplevelser av hund	12
4.2 Hundens närvaro.....	15
4.3 Äldres vardag på särskilt boende och dagverksamhet.....	16
4.4 Hinder och möjligheter	18
5. Diskussion	19
5.1 Resultatdiskussion	19
5.1.1 Effekter av hundens närvaro	19

5.1.2	Värde och meningsfullhet	20
5.1.3	Fysisk aktivitet	21
5.1.4	Äldres vardag	22
5.1.5	Tidigare erfarenheter	23
5.1.6	Allergier och rädslor	23
5.2	Metoddiskussion	24
6.	Konklusion	26
7.	Referenser.....	28

Bilaga 1 - Intervjuguide

1. Bakgrund

Hälsa är ett stort och omfattande begrepp som kan tolkas och upplevas olika av olika människor. Det finns många olika definitioner på vad hälsa egentligen är, en av de mest inflytelserika är utformat av World Health Organization (WHO) (1948, s. 2) som beskriver hälsa som:

”Health is a state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity”

Definitionen syftar på en strävan efter att uppnå fullständigt hälsa hos alla människor och beskriver att hälsa inte bara är frånvaro av sjukdom. WHO:s definition utgår från ett holistiskt synsätt, där hälsa ses utifrån individens möjligheter att förverkliga sina drömmar och mål i livet. För att uppnå hälsa bör en balans mellan handlingsförmåga och de personliga målen finnas (Medin & Alexandersson, 2000). Hälsa är en grundläggande rättighet för alla människor och alla bör ha tillgång till huvudsakliga resurser för att uppnå hälsa. Ann Wilcock (2005) beskriver begreppet *occupational justice* som människors rätt till aktivitet. Begreppet syftar till att individer ska få möjlighet att engagera sig i aktiviteter som de vill och behöver. Människor måste få möjlighet att känna sig socialt delaktiga, vilket är extra viktigt för de som känner sig utsatta och ensamma. Delaktighet definieras som en persons engagemang i sin livssituation. Alla har rätt till delaktighet oavsett personliga faktorer så som kön, ålder och livsstil (Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa [ICF], 2003). Delaktighet är ett område som arbetsterapeuter arbetar med genom att ge strategier och verktyg till individer för att de ska kunna vara autonoma och självbestämmande. Arbetsterapeuter ser sina klienter ur ett holistiskt synsätt, där varje individ är unik med sin bakgrund och erfarenheter. Informationen kan leda till att individen uppnår meningsfullhet och kan bli självständigt i så stor utsträckning som möjligt utifrån sina egna resurser (Argentzell & Leufstadius, 2010). Behovet av aktiviteter är en central del för människans vardag. Inom arbetsterapi beskrivs människan som en aktiv varelse och att uppleva meningsfulla aktiviteter är en viktig del av vad det innebär att vara människa (Wilcock, 2006).

1.1 Meningsfulla aktiviteter

Wilcock (2006) förklarar det komplexa inom aktivitetsvetenskap och vikten av att aktiviteter anpassas efter varje individs behov och mål. Det är via dagliga aktiviteter som människan övar upp och upprätthåller sina fysiska, psykiska och sociala förmågor, som vårt välbefinnande och hälsa är beroende av. Det finns ett behov av att utföra aktiviteter som människan värderar och känner sig tillfredsställd med. Delaktighet i aktivitet upplevs som något meningsfullt för människan (Kielhofner, 2008). En meningsfull sysselsättning kännetecknas av att den är betydelsefull och/eller nödvändig i klientens vardagliga aktiviteter såsom arbete och fritid. Meningsfullhet är ett viktigt begrepp inom arbetsterapi och har en betydande roll för människors välbefinnande (Pierce, 2003). För att människor ska uppnå ett välmående så är det viktigt med en god aktivitetsbalans. Aktivitetsbalansen är en individuell upplevelse där livets aktiviteter och krav är i harmoni med varandra (Backman, 2004). Därför bör det finnas en balans mellan arbete, fritid och vila, som pensionär är det därmed viktigt att fylla dagarna med meningsfulla aktiviteter för att inte få ett överskott på vila. Alla aktiviteter upplevs inte som positiva, det kan finnas faktorer kring aktiviteten som gör att den inte är hälsofrämjande (Wilcock 2005).

Pierce (2003) beskriver motivation som den grundenergi som driver en människa framåt för att nå sina mål. Därför är det viktigt att utveckla och lägga tid på att finna motivation som driver individen framåt. Det finns olika strategier för att hitta en människas motivation till att vara engagerad och motiverad till olika aktiviteter i det dagliga livet (Kielhofner 2008). För att fördjupa sig och inhämta kunskap kring personens förutsättning för aktivitet och vilka värden aktiviteten har för individen kan ValMO (The Value and Meaning in Occupations model) (Erlandsson & Persson, 2014) användas. Modellen belyser olika typer av värden i olika perspektiv. Värden kan vara konkreta, sociosymboliska och självbelönande. Inom ValMO beskrivs aktivitetstriaden som innefattar begreppen person, uppgift och omgivning. Personen beskrivs med vilka förutsättningar som finns, så som ålder, förmågor och sinnesstämning är exempel på faktorer som kan påverka. Uppgiften är betydande för personen då den ska vara lagom utmanande för att personen ska hantera den på bästa sätt. Omgivningen har betydelse för att kunna utföra uppgiften, är miljön anpassad möjliggörs aktivitet. En viktig del i arbetsterapi är att klienten upplever motivation och meningsfullhet i sin vardag och aktiviteter. Genom att fokusera på värde och mening hos personer underlättas utformningen av arbetsterapeutiska interventioner som passar varje unik individ (Erlandsson & Persson,

2014). Det är viktigt för individen att ha meningsfulla aktiviteter under hela sitt liv. När vi blir äldre är det viktigt att ha möjlighet att uttrycka sina önskemål och vilja. Äldre som är i vårdbehov är ofta beroende av hjälpinsatser resten av sitt liv. Därför är delaktigheten en viktig del i vardagen för att öka livskvaliteten hos äldre (Socialstyrelsen, 2009).

1.2 Definition av äldre

Äldre är en stor grupp i samhället som under de senaste 50 åren har ökat och förväntas fortsätta öka fram över. Socialstyrelsen (2011) definierar gruppen mest sjuka äldre som personer som är 65 år eller äldre och har någon funktionsnedsättning och/eller har omfattande behov av sjukvård till följd av åldrande, skada eller sjukdom. Orsaker till funktionsnedsättning kan var flera, det kan vara en nedsättning eller flera i kombination och därför utgår inte avgränsningen utifrån enskilda diagnoser. Denna grupp utgjorde 2008 cirka 10 procent av befolkningen som var 65 år och äldre. Den omfattande omsorgen i kommunal hälso-och sjukvård inkluderar äldre som bor permanent på särskilt boende, som beviljats hemtjänst mer än 25 timmar per månad i ordinärt boende eller har beslut om vistelse på korttidsboende eller stöd enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) (Socialstyrelsen, 2011).

1.3 Aktivitet på särskilt boende

På grund av ekonomiska resurser och stora nedskärningar inom vården så är det i första hand de äldsta med störst hjälpbehov som får en plats på särskilt boende (Roos, 2009). Äldreomsorgens särskilda boende benämns ofta som äldreboende. Det är ett boende för individer som inte längre har förmåga eller möjlighet att bo kvar i sitt hem. Särskilda boenden har en anpassad miljö och personal är närvarande dygnet runt (Edvardsson & Wijk, 2009). I en studie av Andersson, Pettersson och Sidenvall (2007) beskrivs att majoriteten av de äldre på särskilt boende är tillfredsställda med vården, de önskade dock fler aktiviteter och ökad social samvaro. Svensson (2006) beskriver att social samvaro innefattar bland annat sällskap och umgänge. Genom att ingå i en social samvaro omges individerna av en gemenskap. Den främsta och viktigaste aktiviteten på boendet var att sitta och samtala, då en del kände sig mycket ensamma. Just ensamheten på äldreboenden har studerats i flertal studier, ibland annat en av Sletterbö (2008) där forskarna lyft fram både trygghet och respekt

som centralt upptäckt i studien. Resultatet som framkom i studien var att de boende upplevde stor tristess och ensamhet. Deltagarna upplevde att personalen hade ont om tid och för många och sjuka att ta hand om, vilket ansågs problematiskt. Många äldre upplevde också en förlust i samband med flytt till ett särskilt boende (Sletterbö, 2008). Äldre som inte flyttat till särskilt boende av olika anledningar kan bli beviljade plats på en dagverksamhet.

1.4 Aktivitet på dagverksamhet

En dagverksamhet kan beskrivas som en övergång mellan att kunna bo kvar i hemmet och flytt till särskilt boende. På en dagverksamhet kommer personer som har någon demensproblematik och har behovet beviljat enligt socialtjänstlagen eller LSS (Socialstyrelsen, 2010). Målet med dagverksamhet är att skapa en meningsfull tillvaro genom att erbjuda olika aktiviteter, tillhandahålla god vård och i vissa fall som avlastning för anhöriga (Fetting & Riegel 1998). Dagverksamhet ger de äldre en möjlighet att komma iväg hemifrån, en social samvaro samt att skapa balans och struktur i vardagen. Dagverksamhet är ett positivt inslag i vården då en dag på dagverksamheten motsvarar 1-2 timmars hjälp av hemtjänst som personen skulle fått i hemmet (Socialstyrelsen, 2010). De studier som gjorts om dagverksamhet har visat att detta har en stor betydelse för många människor och är en viktig mötesplats för de som annars varit ensamma och isolerade hemma (Svidén, Tham & Borell, 2004). För att minska ensamhet och främja hälsa hos äldre kan djur i vården användas (Nimer & Lundahl, 2007).

1.5 Djurterapi i ett historiskt perspektiv

Användandet av djur i vården har en lång historia. Den första kända dokumentationen av djur i terapeutiskt syfte kom på 1700-talet i England, där föreståndaren använde djur i sitt arbete med patienter med mentala sjukdomar för att öka välmående och självkontroll. Patienterna uppmuntrades att promenera genom trädgårdar där det konfronterades med varierande typer av tamdjur som de även skulle sköta om (Palley, Ó Rourke & Niemi, 2010). Det skulle dock dröja nästan 200 år innan forskning kring djur i terapeutiskt syfte tog fart på riktigt, då Boris Levinson på 60-talet myntade begreppet *Pet Therapy*. Med lång erfarenhet och år av forskning kring djur i vården visade resultatet att kontakten med djur hade en positiv inverkan på människan. Djur ansågs ha en stor förmåga att påverka människor då de inte ställde krav

på verbalisering, minne eller inläring som medmänniskor gör (Beck & Katcher, 1996). På 1990-talet ökade intresset ytterligare för hundterapi och de positiva effekterna som upptäcktes av att ha djur på ett äldreboende. Beroende på vilket behov som individen har, finns det olika sätt att använda sig utav hund i vården.

1.6 Djur i vården

Det mest utbredda arbetssättet med att arbeta med hund i vården kallas i den internationella terminologin för animal assisted therapy (AAT) som på svenska översätts som djurassisterad terapi (DAT). Innebörden med DAT är att använda djur som arbetsredskap och medhjälpare vid olika typer av målinriktad terapi som planeras och dokumenteras (Nimer & Lundahl, 2007). Olika professioner kan använda sig utav DAT för att öka rörlighet, ordförrådet och/eller koncentration hos klienterna. Generellt är DAT en kreativ behandling som skapar interaktioner mellan klient och ett djur för att förverkliga specifika mål. En annan inriktning av djur i vården är animal assisted activity (AAA), vilket i svenska termer kallas för djurassisterad aktivitet (DAA). DAA är inte lika målinriktad som DAT och behöver inte dokumenteras på samma sätt. DAA används framförallt på äldreboende för att lindra oro och för att skapa en trivsamt och trevligt samvaro för de boende. DAA handlar även att den ska stimulera och motivera personer till aktiviteter så som promenad och samtal. I Sverige används vårdhundar beroende på individens behov, det vanligaste användningsområdet i Sverige är DAA där vårdhunden fungerar som ett stöd i en aktivitet genom samspel med individen (Hultman, 2008). En vårdhund är en hund som tillsammans med sin förare genomgått en ettårig utbildning.

1.6.1 Hund i vården

Alla hundraser stora som små kan utbildas till vårdhund och hunden bör vara minst 18 månader och bedömas som frisk av en veterinär. Det viktigaste är dock hundens mentalitet, där hunden inte får visa starka rädslor eller aggressivitet. Tillsammans med en personlig instruktör från en utbildningsorganisation sker träning i både hemmiljö och på de offentliga platserna där hunden sedan ska kunna arbeta (Bergh, 2006). Arbetsmetoden förekommer i en mängd olika sammanhang såsom kriminalvård, psykiatri och vid åldersrelaterade sjukdomar. Djur i vården ger ökad motivation samtidigt som de lugnar patienter och reducerar spänning,

ångest och stress (Richeson, 2003). Genom att endast vara nära ett djur kan ha positiv effekt för individen. Kerstin Uvnäs Moberg (2000) har forskat kring ett neurohormon som heter oxytocin, vilket har en lugnande effekt på både människor och djur. Utsöndringen av hormonet sker vid interaktionen mellan människa och djur ökar de positiva hälsoeffekter och en känsla av välmående uppstår. Oxytocin främjar även människans sociala interaktioner, det sänker blodtrycket samt ger ett ökat lugn. Genom att samverka tillsammans med en hund kan människors välbefinnande främjas och ge positiva hälsoeffekter, såsom ökad motivation hos människor (Knight & Edward, 2008). Det krävs inte enbart människans personliga och kulturella inställning till djur för användandet av djur i vården utan också överväga risker kring allergier, bett och smittor. Ett samlingsnamn på de sjukdomar som kan spridas mellan människor och djur är zoonoser. Bakterier, virus, svampar eller parasiter är exempel på zoonotiska smittämnen. WHO (1959 s. 6) definierar zoonoser enligt följande:

“Those diseases and infections which are naturally transmitted between vertebrate animals and man”

Det finns ca 150 olika zoonotiska smittämnen varav ungefär 30 beräknas kunna smitta vid användandet av vårdhund. Grupper som löper högre risk att smittas är äldre, små barn och personer med lågt immunförsvar. Forskning visar likväl om riktlinjer och regler efterföljs kring lämplig hygien och regelbundna veterinärsbesök där djuret noga screenas på parasiter och hudåkommor så är risken för spridning av sjukdomar och infektioner är minimal (Brodie, Biley & Shewring, 2002).

Forskning finns kring vårdhundens effekter både i Sverige och utomlands, senast i år har Socialstyrelsen (2014) gjort rapport med fokus på att ha vårdhund på särskilt boende. Resultatet baserades på fyra studier som visade att det finns positiva effekter med vårdhund avseende positiva känslor, minskad psykisk ohälsa och minskad känsla av ensamhet. Dock anses det vetenskapliga stödet otillräckligt och att det behövs mer forskning för att kunna belägga effekterna kring vårdhund. Forskning i Sverige har fokuserats på vad olika professioner, så som arbetsterapeuter och sjuksköterskor, anser om att arbeta med vårdhund inom olika verksamheter. En kunskapslucka finns om äldres egna upplevelser kring att ha en vårdhund närvarande i sin vardag. Även de aktiva vårdhundsförarna som författarna varit i

kontakt med uttryckte ett starkt behov av studien då de behövs ytterligare kunskap kring vårdhundens effekter och upplevelser från klienter.

2. Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur äldre upplever att ha en vårdhund närvarande i sin vardag.

2.1 Frågeställningar

Vilken betydelse har vårdhund för de äldres aktiviteter i vardagen?

Vilket värde har vårdhund för äldre?

3. Metod

3.1 Forskningsdesign

För att få en djupare förståelse utifrån syfte och frågeställningar bygger studien på en kvalitativ metod. Genom att använda intervju som insamlingsmetod fås en mer heltäckande och djupare beskrivning av deltagarnas upplevelser kring ämnet än om en kvantitativ studie genomförts (Kvale & Brinkmann, 2009). Intervjuer är beskrivningar utifrån deltagarnas livsvärld som sedan tolkas och beskriver fenomenens mening. Intervjusituationen är dynamiskt och förhållandet mellan intervjuaren och deltagaren hela tiden aktivt. Detta innebär att det direkt under intervjun kan utredas oklarheter och vidareutveckla intressanta delar (Kvale, 1997).

3.2 Urval

Författarna tog hjälp av en mellanhand som kände klienterna väl för att välja ut lämpliga deltagare till studien genom ett avsiktligt urval enligt våra inklusionskriterier. Ett avsiktligt urval är enligt Alexandersson (2003) ett urval som utgår från bestämda kriterier som stämmer

överens med behovet av information författarna ville erhålla. Inklusionskriterier för den här studien var äldre personer som bodde på ett särskilt boende eller besökte dagverksamhet och hade erfarenhet av vårdhund. Deltagarna skulle även ha en tillräckligt god kognitiv förmåga till att kunna förmedla sina upplevelser. Detta för att minska risken att intervjufrågorna misstolkades. Fysiska förmågor, gender eller ålder var ej angeläget för urval till studien. Antal tillfrågade för studien var totalt 11 äldre som bodde på särskilt boende eller besökte dagverksamhet, nio stycken ville delta och intervjuades individuellt. Det medförde ett bortfall på två personer som tackade nej till att medverka. Syftet med en kvalitativ metod var att skapa en djupare förståelse kring ämnet som författarna studerade.

3.2.1 Beskrivning av deltagarna

De som valde att delta i studien var mellan 76 – 96 år gamla. I tre utav intervjuerna framkom inte deltagarnas exakta ålder men enligt mellanhanden uppnådde deltagarna inklusionskriterierna. Deltagarna var sex kvinnor och tre män. Sju av deltagarna bodde på särskilt boende och två bodde i ordinärt boende i egen lägenhet och besökte en dagverksamhet ett par gånger i veckan. Samtliga deltagarna var ensamstående och hade haft besök av vårdhund flertal gånger. Deltagarna representerar de inklusionskriterier som studien hade. Tabell 1 beskriver deltagarna.

Tabell 1. Beskrivning av deltagarna utifrån gender, ålder och boende

Gender	Ålder	Boende
Man	84	Eget boende/ dagverksamhet
Kvinna	76	Eget boende/ dagverksamhet
Man	84	Särskilt boende
Kvinna	88	Särskilt boende
Kvinna	95	Särskilt boende
Man	-	Särskilt boende
Kvinna	96	Särskilt boende
Kvinna	-	Särskilt boende
Kvinna	-	Särskilt boende

3.3 Datainsamling

Intervjuguiden (se bilaga 1) som användes för studien testades innan genomförande på personer i författarnas sociala omkrets för att säkerhetsställa frågornas tydlighet. Författarna använde sig utav samma intervjuguide vid samtliga intervjuer för att öka och säkerhetsställa trovärdigheten på materialet, vilket även Gilham (2008) belyser. För att underlätta och inte skapa oro och nervositet hos deltagaren genomfördes intervjun med endast en av författarna på det boende eller dagverksamhet deltagarna vistades på. Författaren som intervjuade introducerade och belyste olika aspekter av ämnet och vid behov ledde tillbaka till den ursprungliga frågan och ämnet. Det är viktigt att intervjun inte styrs allt för mycket då det kan påverka resultatet. Under intervjuerna fick deltagarna även utrymme att tillföra uppgifter och komplettera vad som tidigare sagts, vilket Kvale (1997) anser öka trovärdigheten. För att kunna göra en trovärdig innehållsanalys av materialet spelades intervjuerna in. Deltagarna informerades att det endast var författarna till studien som skulle ta del av det inspelade materialet. Inför varje intervju kontrolltestades utrustningen för att vara säker på att tekniken fungerade.

3.4 Procedur

Genom att söka information kring vårdhundar på internet fann författarna två utbildade vårdhundsteam som arbetade med vårdhund ute i verksamheterna. Kontakt togs med en sjuksköterska och en undersköterska som arbetade med vårdhund på särskilt boende och dagverksamhet för att fråga om möjlighet att genomföra studien. De var positiva till att hjälpa författarna att finna lämpliga personer utifrån de urvalskriterier som fanns för studien. En VEN-ansökan skickades in för rådgivning då målgruppen är utsatt grupp som är beroende av hjälp. Efter rådgivning kontaktades enhetscheferna på verksamheterna för ett godkännande att genomföra studien. De fick skriftlig information kring studien och hur den skulle genomföras. Efter godkännande från enhetscheferna fick mellanhanden mer ingående skriftlig information om studien. Därefter frågade mellanhanden deltagare utifrån urvalskriterierna och datum och tid bestämdes därefter för intervju. Innan intervjuerna genomfördes fick deltagarna muntlig information om studien och hur intervjun skulle genomföras. De läste sedan informationsbrevet och undertecknade därefter samtyckesformuläret. Deltagarna fick även information om att de när som helst kunde avbryta sin medverkan. Under tre utav intervjuerna

medverkade vårdhunden och dess förare. Intervjutiden varade mellan en halvtimme och en timme. Intervjuerna transkriberades sedan ordagrant för att kunna göra en innehållsanalys.

3.5 Analysmetod

De nio deltagarnas intervjuer analyserades enligt en manifest innehållsanalys som var inspirerad av Graneheim och Lundman (2004). Samtliga transkriberade intervjuer lästes flera gånger individuellt för att förstås i sin helhet innan de sedan lästes med fokus på att hitta mönster, uttryck och synpunkter som överensstämde med syftet och frågeställningarna. För att säkerställa att innehållsanalysen utförts på ett korrekt sätt diskuterades och granskades en del av analysprocessen tillsammans med handledaren innan arbetet gick vidare. Med studiens syfte i beaktning bearbetades de meningsbärande enheterna individuellt av författarna och efter varje analyserad intervju diskuterade författarna de meningsbärande enheter som framkommit och tog ett gemensamt beslut om vilka som berörde studiens syfte. De meningsbärande enheterna som valdes ut kondenserades och överflödigt text abstraherades utan att förlora det centrala innehållet i meningsenheten. Tveksamheter som uppkom vid kondenseringen diskuterades. Därefter kodades de kondenserade meningsenheterna noggrant och textnära av författaren som genomfört intervjun för att sedan diskuteras gemensamt av båda författarna. Koderna fungerade som en etikett till de kondenserade meningsenheterna och hjälpte författarna till att förstå intervjutextens sammanhang. Koder som liknade varandra syntetiserades till kategorier. Kategorierna speglade all insamlad data som kunde besvara studiens syfte. När innehållsanalysen var klar diskuterade och författarna resultatet av analysen gemensamt. Tabell 2 beskriver exempel från analysmetoden.

Tabell 2. Exempel på innehållsanalysen

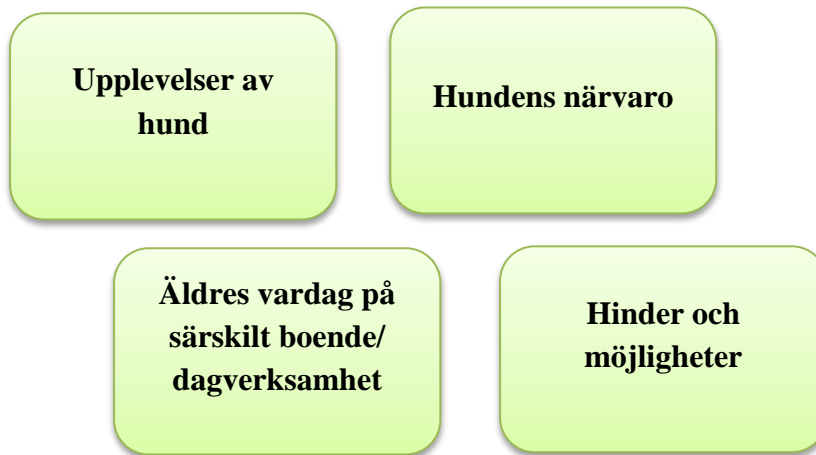
Meningsbärande enhet	Kondensering	Kodning	Kategori
Jag tycker det är roligt och jag blir glad när han kommer. Jag tycker så mycket om djur, det gör jag faktiskt.	Roligt och glädjande besök. Tycker mycket om djur.	Positiva känslor vid hundbesök. Uppskattar djur.	Upplevelser av hund.
Vi hade en man där nere som var en väldigt orolig herre och när hunden gick hem till honom så lugnade han ned sig.	En orolig herre blev lugn när hunden var på besök	Kontakt med hund lugnar oroliga.	Hundens närvaro

3.6 Etiska övervägande

I studien har etiska övervägande tagits i beaktning. Vetenskapliga rådet har tagit fram etiska principer som är grundläggande för svensk forskning. Det handlar om att individer inte får utsättas för varken fysisk eller psykisk skada, kränkning eller förödmjukelse, vilket benämns som individskyddskravet. I detta ingår fyra huvudkrav: informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav, samt nyttjandekrav (Vetenskapsrådet, 2002). Informationskravet innehåller den information deltagaren erhåller innan denne skriver på ett samtycke om bland annat studiens syfte och hur den ska genomföras. Deltagarna informerades av författarna att detta är ett examensarbete samt att författarna har ansvaret för studien. All information till deltagarna skedde i skriftlig inbjudan samt muntlig information innan intervjuerna ägde rum. Samtyckeskrav beskriver på ett tydligt sätt att det krävs ett samtycke av deltagarna. Enligt lagen om etikprövning av forskning som avser människor (SFS 2003:460) får forskning endast utföras om deltagarna har samtyckt till studien. Samtycket är endast giltigt om deltagarna blivit informerade om studien i förväg samt att de har rätt att bestämma över sin egen medverkan. Om deltagarna hade en kognitiv svikt skulle vid behov anhöriga kontaktas och få samma information och ge samtycke inför studien. Författarna till studien betonade vikten av ett deltagande men gjorde inga påtryckningar. All data som författarna samlade in skedde i enighet med konfidentialitetskravet vilket utgjorde att det skedde med stor noggrannhet samt förvarades på en skyddad plats. Under processens gång rådde tystnadsplikt för att säkerhetsställa deltagarnas integritet. Alla namn kodades dessutom av i syfte att obehöriga ej skulle kunna identifiera deltagarna. Det sista kravet; nyttjandekravet, belyser att materialet som samlats in endast kommer att användas i forskningssyfte och kommer förstöras efter vi slutfört studien.

Som tidigare nämnts skulle deltagarna ha en tillräcklig god kognitiv förmåga för att kunna förmedla sina upplevelser. Därför var vår mellanhand viktig då denne hjälpte oss med urval av klienter till studien samt information till dessa och eventuellt anhöriga om så behövdes. Intervjufrågorna var enkla och genomarbetade och ställda på ett sådant sätt som inte kan upplevas kränkande eller fördomsfulla. Vi såg en stor vinst med att upptäcka *klienternas* upplevelser och att detta övervägde de eventuella risker som kunde medföra för individen. I och med att målgruppen är en utsatt grupp som är i behov av hjälp av andra och även kan ha en lätt kognitiv svikt så skickades även en VEN-ansökan in för rådgivning.

4. Resultat

Figur 1. Resultatets kategorier

Resultatet som framkom utifrån innehållsanalysen bildade fyra kategorier. Dessa kategorier tydliggörs i Figur 1 ovan. Citat som presenteras i resultatet belyser de olika kategorierna samt ökar trovärdigheten. Under upplevelser av hund berättar deltagarna om **vilka** känslor de upplevt i samband med vårdhundens besök. Kategorin hundens närvaro sammanfattar de samspel och aktiviteter som ägt rum under vårdhundsbesöken. Det tredje kategorin beskriver de äldres vardag på det särskilda boendet eller på den dagliga verksamheten de besöker för att få en djupare förståelse för vårdhundens betydelse i deras vardag. Den sista kategorin behandlar de hinder och möjligheter som uppstår i samband med vårdhund. Sammantaget påvisar resultatet bland annat att hundens besök minskar oro, främjar fysisk aktivitet, gav glädje samt ökar sociala kontakter med omgivningen hos de äldre.

4.1 Upplevelser av hund

Deltagare till studien beskrev hur det växte upp och hur detta har påverkat bemötandet och intresse av vårdhund. Majoriteten av deltagarna berättade under intervjuerna att de hade erfarenheter av djur, antingen genom lantbruk eller att ha som sällskapsdjur. Under intervjuerna framkom det att många av deltagarna hade hund under sin uppväxttid eller haft hund tidigare i sitt liv. Några av deltagarna nämnde även att de gärna skulle vilja ha hund nu men att det inte var möjligt på grund av olika omständigheterna runt omkring. En av deltagarna berättade om sina erfarenheter kring djur och vanan att handskas med dem.

“Det är faktiskt så att jag är uppvuxen på en bondgård där vi hade djur, katter och hundar och sånt, Så jag är ju van att handskas med djur”

Beroende på erfarenheterna upplevde deltagarna djur olika, de flesta ansåg att djur gav både glädje och meningsfullhet. En av de medverkande beskriver ur en annan synvinkel sin relation till hundar. Trots uppväxt på lantbruk, var upplevelsen kring hundar negativ då de luktade illa och kunde fisa enligt deltagaren, detta medförde att den äldre inte ville ha kontakt med hundar. Därför var inte deltagaren särskilt intresserad av att vårdhunden var på besök. Deltagaren rynkade på näsan och uttryckte ointresse vid frågan om vad denne tyckte om vårdhunden. Hunden kunde också framkalla emotionella känslor, så som sorg och tomhet. En deltagare började gråta under intervjun då hon mindes tillbaka till tidigare händelser i sitt liv. En uppgav en saknad efter sin egen hund under intervjun. Två av de medverkande berättade att besök av vårdhunden väckte minnen när dessa själv hade hund förr i tiden vilket kunde vara känslösamt i perioder. På frågan om deltagarna skulle rekommendera vårdhund till andra svarade majoriteten ett tydligt ja, men några upplevde att de inte hade någon att rekommendera den till.

Flera av intervjuerna var känslösa, alla utom en deltagare blev mycket glada när de samverkade med hunden. Det fullkomligt lyste i ögonen hos vissa när de berättade om sina upplevelser och känslor när vårdhunden var på besök, en del visade med hela kroppsspråket att de var glada för hunden. En deltagare berättade att denne blev överraskad och väldigt glad när vi kom och tillsammans med vårdhunden. Hon hade blivit tillfrågad och såg fram emot besöket men visste inte när vi skulle komma. Hunden blev glad att se henne och hoppade upp i soffan strax intill. En annan pensionär visade ett kort när vårdhunden ligger i soffan, denne upplevde hunden som klok och att hunden förmedlade ett budskap när de samspelade. Många av deltagarna önskade att vårdhunden skulle komma på besök var dag. Även de som hade minnesproblematik hittade en positiv känsla när hunden var på besök. De kom inte alltid ihåg vad de gjort tillsammans, men uppvisade ändå mycket glädje när hunden kom. De tyckte att det var svårt att sätta ord på den positiva känsla de fick när hunden var på besök, men författaren iakttog en glädje hos deltagarna när de såg hur hunden och deltagarna samspelade.

“Jag tycker det är roligt och jag blir glad när han kommer. Jag tycker så mycket om djur, det gör jag faktiskt.”

Flera av deltagarna upplevde att hunden gav glädje, värme och beskrev hunden som en riktig kramhund. En av de medverkande i studien beskrev vårdhunden som väldigt duktig och god, att han gjorde sig till och fjäskade för alla på ett bra sätt. Vissa förklarade relationen med hunden som en kompisrelation, en annan deltagare beskrev relationen till hunden som kärlek. En deltagare uppgav att hunden var precis som en människa, han fanns där och bara var. Några utav deltagarna berättade om känslan att hunden tydde sig till deltagarna när den var på besök, ofta genom närkontakt vilket uppskattades. Flera av de medverkande beskrev hundens förmåga att läsa av känslor och sinnesstämningar, för att därefter anpassa sitt beteende i samspel med deltagarna. Vissa av deltagarna berättade glatt att de upplevde att hunden kände igen dem, antingen fysiskt när de ses, eller när personalen uppgav deltagarens namn. Då sprang hunden in på deltagarens rum och hälsade och hoppade upp i dennes soffa. Sågs de ute på promenaden gick hunden fram till deltagarens och hälsade och visade sin tillgivenhet. Många av deltagare berättade att hundar är kloka varelser och känner av om man tycker om hundar eller inte.

“Det känner hunden när det är någon som tycker om hundar. Det märker de med detsamma”

Majoriteten av deltagarna till studien önskade att hunden var på besök oftare och efterfrågade den. Det var flera som hade haft mycket kontakt med vårdhunden och var vana vid att den kom. Några av deltagarna upplevde en stor tomhet när det gick lång tid mellan besöken. Deltagarna upplevde att tiden försvann när hunden var på besök, vilket märktes tydligt när den inte var där då tiden kunde bli lång och trist. På grund av olika omständigheter var hunden inte där så ofta, men när den väl kom dit så var det många som ville ta del av vårdhunden. En av deltagarna ansåg att det kunde finnas fler hundar på plats, så att fler pensionärer kunde ha hundbesök samtidigt. En av deltagarna upplevde stor konkurrens om hundarna när de var på besök tillsammans med sin förare.

“Är hundarna här så blir det att man nästan slåss om dem.”

4.2 Hundens närvaro

Deltagarna berättade under intervjuerna om olika upplevelser och aktiviteter de varit med om tillsammans med vårdhunden. En pensionär berättade om att hunden brukade ta en sko, som de sedan kastade och hunden hämtade, ibland busade hunden och ville inte alltid släppa skon, vilket deltagaren tyckte var ett roligt inslag i vardagen. Hunden bjöds även ofta på godis av de äldre som besöktes, det var inte alla godisbitar som passade och en av deltagarna tyckte det var roligt att se hur hunden valde och valde bort olika godisbitar. En annan deltagare berättade att det var svårt att komma ihåg allt de gjort tillsammans, men upplevde hundens närvaro som ett stort sällskap. Det var en av pensionärerna som varit med och tränat hunden när han var under utbildning till vårdhund. En aktivitet de tränat på var att han åkt i deltagarens rollatorkorg ute på promenaden. Flera av aktiviteterna hunden varit med på är just promenad, antingen gående, sittandes i rollatorkorg eller i famnen på en pensionär, vilket uppskattats av både hund och pensionär. Det fanns även mer riktade aktiviteter där hunden hittar gömda saker och lägger bollar i olika hål, vilket imponerade och uppskattades av deltagarna.

“Ja han hade bollar också som han sökt upp och så där och lekte med. Han letade upp dem så kom han och visade och så. Och så kunde han ju dansa också ibland. Så det var lite allt möjligt. Han sprang omkring här och tittade och så nosade han och så där. Var det så att man hade tappat någonting så kunde han hitta det.”

En deltagare berättade att dörrarna på boendet kunde stå öppna mellan pensionärerna och när vårdhunden var på besök kunde han då springa mellan grannarna och hälsa på. Det uppskattades mycket av de äldre som blev lika glada var gång hunden kom på besök. Personalen kunde fråga hunden om han skulle gå in till någon av pensionärerna, då gjorde han det, vilket väckte stor beundran hos de äldre. En deltagare upplevde att hundar stimulerar till

fysisk aktivitet, om denne sitter och är rastlös och inte har något att göra så stimulerar hunden till att vara aktiv och göra något roligt. Några av det medverkande talade även för att hunden främjar hälsan då de äldre blir mer aktiva i samband med vårdhundens besök. Flera deltagare upplevde att hundens närvaro var lika betydelsefull som att göra något aktivt med hunden. Att hunden bara låg nära och var avslappnad var det flera deltagare som upplevde som en av de bästa sakerna med hunden. Många utav deltagarna upplevde att hunden hade en lugnande effekt och att oroliga grannar på boendet kunde bli lugna genom besök av vårdhunden.

“Vi hade en man där nere som var väldigt orolig herre och när hunden gick hem till honom så lugnade han ned sig.”

Flera av pensionärerna berättade om hundar de haft förr och vad de kunde göra och hur betydelsefulla de var. Alla var dock överens om att en hund behöver motion och kan man inte ta hand om hunden och rasta den, så ska man inte ha någon hund. Några tyckte att längtan efter hund tillgodosågs med vårdhundens besök, medan en annan inte tyckte att det alls gick att jämföra med att ha egen hund. En deltagare berättade om att vårdhundsföraren alltid var med under besöken, vilket ibland gjorde att hunden tog väldigt mycket kontakt med denne under tiden. Deltagaren berättar fascinerat om vad hunden och dess förare kunde utföra och ansåg att hunden var fullfjädrad och kunde fantastiskt mycket. Deltagaren berättar vidare om att lokaltidningen varit och intervjuat och fotograferat då de visade några trick och poserade på bild ihop, något deltagaren tyckte var mycket roligt och gärna pratade om.

4.3 Äldres vardag på särskilt boende och dagverksamhet

Deltagarna i studien beskrev under intervjuerna hur deras vardag kunde se ut och vad de brukade göra på boendet eller på dagverksamheten. Några pensionärers fritidsaktiviteter bestod av att läsa, lyssna på talböcker eller radio, titta på tv eller dagdrömma om sin barndom. Någon berättade att denne gärna var ute och promenerade om benen orkade men var för det mesta inomhus och vilade sig. En av deltagarna i studien berättade att denne sitter i rullstol och inte fick gå ut själv, men påpekade hur viktigt det är att vistas utomhus. En av deltagarna berättade att det finns ibland aktiviteter på boendet, såsom underhållning av olika slag och att

de själva kan välja i fall de vill delta eller inte. En deltagare berättade att vid samtal med anhöriga eller boende var det ofta hunden som de pratade om, då denna hade haft en positiv inverkan i pensionärernas vardag. En annan berättade om vilka aktiviteter som fanns att tillgå på boendet och belyste vikten av att ha aktiviteter i vardagen.

“Ja vi brukar titta på TV på eftermiddagen och ja lite granna och annars så har vi lite spel som vi brukar spela och lagt pussel och så. Så det är väldigt aktivitet här det är det så det är jättebra det behöver man ju.”

Flera av deltagarna hade antingen en fysisk eller psykisk nedsättning vilket begränsar dem i vardagen på ett sätt som upplevdes negativt. En av pensionärerna berättade att denne hade nedsatt syn vilket försvårar sociala aktiviteter men även aktiviteter i sitt hem såsom att titta på tv, lösa korsord eller att läsa och skriva. En annan deltagare berättade att på grund av sin yrsel så måste denne avstå från aktiviteter vilket bidrar till en negativ känsla av aktivitetsförlust. Vidare berättade pensionären att konditionen är sämre nu på äldre dagar vilken gör att pensionären ofta ligger och vilar. En deltagare berättade att flytten till särskilt boende har tillfört mer aktiviteter i vardagen än när denne bodde hemma då denne upplevde ensamhet och tristess i hemmet. En annan av pensionärerna uttrycker dock en stor förlust av aktiviteter och berättar att det inte finns något att göra på det särskilda boendet.

“Ingenting! Här är liksom inget, det finns inget att göra. När man bodde hemma så hade man alltid något.”

Under intervjuerna var det flera av deltagarna som berättade om minnen och upplevelser från tidigare. En av deltagarna beskrev hur ålderdomshem såg ut förr i tiden och att det var vanligt med en hund på dessa, speciellt om hemmet låg på landsbygden. Det var även mer aktiviteter på särskilda boenden förr enligt en deltagare. En annan av pensionärerna spekulerade i att tidsbrist hos personalen kunde ha en avgörande effekt på varför vårdhund sällan ses idag på

dagverksamheter eller på särskilt boende. Denne berättade vidare om att hunden behövde rastas av personalen då de boende inte fick gå ut själva utan att ha med en ledsagare.

“Det är väl därför att det kanske inte är så mycket att det är hundar på sådana ställen och boenden och ha det där. För det ska ju ändå gå ut och sådana också så för vi får inte gå ut själv då måste vi ha en ledsagare och ha med och de kanske inte har tid att gå ut med hunden och sådana så det kan man ju förstå.”

4.4 Hinder och möjligheter

Till en början under intervjuerna kunde majoriteten av deltagarna inte hitta några nackdelar med vårdhunden. Detta berodde på mycket positiv upplevelser som framkom under intervjuerna. De ansåg att en hund förgyllde vardagen och gav både glädje och fyllde ett tomrum, men några nämnde dock att allergi kunde försvåra besöken för vårdhunden. Fanns det en risk att någon hade allergi kunde detta bidra till att hundbesöken uteblev. En annan aspekt som deltagarna ansåg vara viktigt var att inte dyka direkt på hunden då de kunde bli rädda. De talar om vikten att låta hunden komma fram till varje individ och att den som klappar ska ta det varsamt och känna av om hunden accepterar det. En av pensionärerna ansåg även att det var sorgsamt då hundarna inte längre kom på besök de dagarna pensionären vistades på dagverksamheten. En av faktorerna till det var att en pensionär hade en rädsla för hundar, vilket styrde vårdhundarnas besökstider.

“Men det är sorgligt nu att vi har en dam här och hon är rädd för hundar det är därför hundarna inte är med.”

En av pensionärerna berättade att hundhår inte var ett problem då hunden ofta strök sig mot benet och det fastnade hundhår. En pensionär berättar att vid besök hade hundens förare med en filt som hunden skulle ligga på i soffan då hunden kunde fälla hår. En annan deltagare talade varmt om hunden som bar sig väldigt fint åt, att den aldrig bet i något eller bar sig illa

åt på något vis. Några av pensionärerna nämnde även skillnaderna mellan hund och katt. En av deltagarna ansåg att kattallergi förekommer oftare än hundallergi, vilket var positivt då hundar är betydligt trevligare och mer mänskligare varelse enligt deltagaren. Vidare berättade denne att hundar kan krypa upp i knät och ligga och lyssna medan de samtalade. En annan av pensionärerna berättade under intervjun att katter inte ger samma gensvar som med hundar, att det inte går att kasta boll till katter eller dylikt. Deltagaren förklarade dock att denne aldrig har haft katt utan endast hundar och att det är just hund som denne har fastnat för och upplevde en stor glädje att det fanns en hund på boendet. En annan pensionär berättade att det går att kela med hundar på ett helt annat sätt än med katter. En deltagare beskrev hundar som mer stillsamma och lugna, vilket var en viktig egenskap till att ha hund på ett boende eller en dagverksamhet.

“Jag tycker hundar är lite bättre på något vis, mer stillsamma!”

5. Diskussion

5.1 Resultatdiskussion

I resultatet framkom upplevelser av hur äldre upplever av att ha en vårdhund närvarande i sin vardag. Resultatet visade att hunden minskade oro, främjade fysisk, gav glädje och ökade sociala kontakter med omgivningen. Deltagarna upplevde även att hunden fyllde ett tomrum och därmed minskade ensamheten. Hunden upplevdes som värdefull och flertalet deltagare beskrev att en nära relation med hunden skapades. I resultatdiskussionen diskuteras effekter av hundens närvaro, värde och meningsfullhet samt främjande av fysisk aktivitet. Ytterligare ämnen som diskuteras är äldres vardag, tidigare erfarenheter med djur samt hur vården kan förhålla sig till allergier och rädslor i samband med vårdhundsarbete.

5.1.1 Effekter av hundens närvaro

Flera av deltagarna belyste också vilken effekt hunden hade bara genom närvara. Genom att ha en hund i knät och klappa den skapades tillfredsställelse och ett lugn hos de äldre. Denna

känsla överensstämmer med vad Uvnäs-Moberg och Petersson (2004) kom fram till då oxytocinet i kroppen ökar vid taktill beröring, men också en nära känslomässig relation som gör att välbefinnandet och mängden av hormonet ökar i kroppen. Frisättning av Oxytocin ger upphov till en känsla av lugn, det kan minska smärta, sänka blodtrycket och öka den sociala interaktionen. Tack vare de positiva effekterna Oxytocinet ger så finns det möjlighet att i framtiden medicinera med frisättning av Oxytocin för att exempelvis förebygga oro (Uvnäs-Moberg & Petersson 2004). I Nimers och Lundahls (2007) studie tas ämnet upp att användning av djur kan främja människors välbefinnande och effekterna kan lindra mentala och medicinska svårigheter. I senare forskning av Nepps, Stewart, Bruckno (2014) finns det ett signifikant samband mellan djurassisterad aktivitet och minskning av depression och ångest. Även Hultman (2008) beskriver vårdhundens positiva effekter så som minskad depression, mindre trötthet och lägre grad av förvirring.

5.1.2 Värde och meningsfullhet

Majoriteten av deltagarna i studien upplevde vårdhundens besök som värdefullt och skapade meningsfulla aktiviteter. En deltagare beskrev bland annat hunden som en kompis och en annan deltagare som en kärleksrelation, båda upplevde en långvarig vänskap och de värderade relationen med vårdhunden med stor ömhet. En behaglighetskänsla i kroppen kan uppstå genom att endast se hunden, det blir en slags själslig beröring vid nära relation. I flera intervjuer sågs likheter där deltagarna beskriver hur glada de blir vid hundbesöken, där hunden ökar deras välmående och att närkontakten ökar lugnet hos både de äldre och personer i omgivningen. Under intervjuerna iaktogs en glädje hos majoriteten av deltagarna när de berättade om deras upplevelser med vårdhunden. Deltagare med viss minnesproblematik visade mer känslor vid interaktion med hunden än deltagare som inte hade några problem med minnet. Det överensstämmer med en studie av Kawamura, Niiyama & Niiyama (2009) som visade att samspel med vårdhund gjorde att deltagarna mindes tillbaka på egna djur de haft förr och berättade upplevelser och känslor kring dessa. Det var både glada och sorgliga historier hunden påminde deltagarna om. I denna studie fanns det resultat där hunden påminde de äldre om både sorgsna och glada minnen, vilket både framkallade tårar och skratt. Det finns likheter med det sociosymboliska värdet som finns i den arbetsterapeutiska modellen ValMO. Det sociosymboliska värdet är till viss del beroende av erfarenheter, minnen och känslor som framkommer i aktiviteten, vilket kan stärka identiteten. ValMO beskriver vidare

kring det konkreta värdet i en aktivitet där personen fått ny färdighet (Erlandsson & Persson, 2014). Några deltagare i studien gav intryck av att de utvecklade sig själva genom social interaktion vid hundens närvaro som kan liknas det konkreta värdet i en aktivitet. Ett annat exempel på konkreta värdet är utveckling av egna förmågor vilket en av deltagarna beskriver som att den fysiska hälsan förbättrats efter att hunden varit på besök, då det ofta blev promenader med hunden. Majoriteten av deltagarna i studien upplevde ett stort värde och meningsfullhet av vårdhunden. De kände ökad motivation till att bli mer aktiva och utföra aktiviteter i samspel med vårdhunden vid besök. Detta kan liknas med det tredje värdet som ValMO belyser, det självbelönande värdet. Det beskriver den lust och känsla som upplevs under aktiviteten, vilket innebär att aktiviteten är belönande och meningsfull för personen (Erlandsson & Persson, 2014). DiSalvo et al., (2006) redovisar i sin forskning att djur sprider glädje och främjar äldres hälsa. De beskriver att hunden även gynnar personal då det ökade sociala kontakter med de äldre, vilket upplevdes som en positiv effekt.

5.1.3 Fysisk aktivitet

I resultatet framkom det att hunden var ofta med på promenad, antingen gåendes bredvid en av de äldre eller sittandes i rollatororkorgen, vilket uppskattades av deltagarna som ansåg att de kom utomhus betydligt mer på detta sätt. I en studie av Knight och Edward (2008) visar resultatet att äldre kan vara mindre motiverade på grund av ålder och hälsoproblem som följer med att bli äldre, även om de har tid att spendera på regelbunden motion. Vidare visar resultatet att äldre kan bli mer motiverade att gå ut tillsammans med en hund som då gör att aktiviteten upplevs meningsfull. Det är ett välkänt fenomen att motion bidrar till ökad fysisk funktion hos äldre (Ettinger 1996). Deltagarna i studien upplevde också att konversationerna med anhöriga och andra i omgivningen ökade när hunden var på besök. De kunde finna samtalsämnen kring vårdhunden vilket var uppskattat. En av våra deltagare talade även om hur tiden försvann på ett bra sätt när hunden befann sig hos denne. Resultatet kan jämföras med en studie av Velde, Cipriani och Fisher (2005) vilket visade att djur påverkar tidspektrum på ett positivt sätt, då tiden rör sig i behagligt takt. Forskarna visade även att djur anses ha en god effekt på den sociala miljön och kan främja färdigheter i social interaktion samt underlätta konversation till omgivningen. I författarnas studieresultat framkom det att en av deltagarna upplevde hunden som ett trevligt sällskap då deltagaren ofta kände sig ensam. I en

studie av Brodie och Biley (1999) framkom det att sällskapsdjur kan ge en förbättrad fysisk, psykisk och social hälsa.

5.1.4 Äldres vardag

En av deltagarna i studien berättade hur dennes funktionsnedsättningar har påverkat vardagen. På grund av en grav synskada kan deltagaren inte längre utföra aktiviteter som upplevdes meningsfulla. Deltagaren berättar vidare att telefonsamtal ersätter aktivitetsförluster kopplade till synen och att hunden bidrog till ökade samtalsämnen med anhöriga. Denne berättade vidare att hunden även vart ett stort sällskap i vardagen. Velde, Cipriani och Fisher (2005) kom fram till att djur kan tillgodose en förlorad roll vilket gav en symbolisk mening. De anser även att anser att djur kan ge en meningsfull innebörd vid utförande av aktiviteter såsom klappa, prata med och mata. Att använda sig av djur för aktivitetsbaserade ändamål kan bidra till en mer aktiv miljö och underlätta utförandet av meningsfulla aktiviteter för äldre i särskilt boende. Detta styrks också i en studie av Knight & Edward (2008) som påvisat att en hund kan hjälpa till vid förändringar och/eller förluster. Känslan av ensamhet och depression minskar vid social interaktion mellan människa och hund.

Deltagarna hade blandade upplevelser angående aktiviteter på det särskilda boendet. Några var tillfreds med aktivitetsutbudet medan andra ansåg att det var brist på aktiviteter. En av deltagare upplevde tristess i sin vardag på boendet då denne ville spendera tid utomhus men hade varken kondition eller ork till utförande av aktiviteter. Detta stämmer överens med Andersson, Pettersson & Sidenwalls (2007) studie där författarna beskriver att majoriteten av deltagarna i stunden är tillfredsställda, men några hade en önskan om fler aktiviteter och social samvaro. För många äldre var samtal den viktigaste aktiviteten på boendet och de längtade efter någon att umgås och skapa social samvaro tillsammans med då de upplevde att de kunde känna sig ensamma. Utifrån resultatet av författarnas studie framkom att pensionärerna var vana vid vårdhundens besök och hade skapat en relation som de nu saknade när hunden inte längre kom. En hunds sällskap skulle därmed kunna minska ensamhet på boendet och samtidigt fylla behovet av samvaro som deltagarna så väl saknar. Deltagarna berättade att det tidigare var vanligt med hund på olika äldreboenden, vilket de ansåg fanns behov för även idag. De hade tankar om att det var personalbrist som gjorde att det inte fanns tid för vårdhund.

5.1.5 Tidigare erfarenheter

Resultatet visade att alla deltagare hade någon form av erfarenhet av djur sedan tidigare. Många av deltagarna var uppvuxna med lantbruk och boskapsdjur medan andra haft mindre sällskapsdjur så som hund och katt. Då alla deltagarna utom en upplevde en positiv känsla när vårdhunden kom på besök så tolkar författarna ett samband mellan tidigare erfarenhet av hur deltagarna upplever och hanterar situationen när vårdhunden är på besök. Tidigare erfarenheter har studerats av bland annat Antonovsky (2005) som har undersökt vad det är som gör att vissa hanterar stress och påfrestningar bättre än andra. Han utgår från ett salutogent perspektiv och förståelsen för olika situationer och fenomen bygger ofta på tidigare erfarenhet (Antonovsky 2005).

5.1.6 Allergier och rädslor

Det finns flera aspekter att ta i beaktning kring arbetet med vårdhund då det under flera intervjuer framkom att allergier och rädsla hos människor kan bidra till att vårdhund inte är så etablerat. Människor som upplever stor rädsla för hundar kan med hjälp av noggrann planering av vårdhundsarbetet minska sin rädsla för hundar och därmed öka livskvalitén. Allergier kan enligt DiSalvo et al., (2006) hindras genom användandet av allergivänliga hundraser i vårdhundsarbetet. Fördelar och risker med hund i vården diskuteras i studien och de kom fram till att fördelarna vägde tyngre än riskerna. Genom att verksamheterna har noggranna riktlinjer kring hunden så kan många problem med rädslor och allergier undvikas. Brodie, Biley och Shewring (2002) styrker ovanstående resultat och bekräftar att det finns risker med djur i vården men att de ofta är minimala om riktlinjer följs. Fokus ligger på att förhindra smittor/zoonoser mellan hund och människa med tydliga riktlinjer som innehåller bland annat regelbunden veterinärvård för hunden och utbildning för anställda och boende. Det är av stor vikt att rapportera konstaterade fall av zoonoser för att förhindra framtida smittor (WHO, 1959). Riskerna kring infektion och bett av vårdhund anses dock vara överdrivna och ovanliga. Det är skillnad mellan vad människor kan få från djur samt vad de faktiskt riskerar att drabbas av (Brodie, Biley & Shewring, 2002).

En deltagare ansåg att det var vanligare med kattallergi än hundallergi hos människor. Det stämmer överens med Brodie, Biley och Shewring (2002) studie där katter ses som en högre

riskfaktor för allergiska besvär och spridning av sjukdomar hos människor än vad hundar gör. Trots detta menar författarna att riskerna är små och kan dessutom minskas ytterligare om personal har noggranna hygienrutiner, fördjupad kunskap kring patienters historik samt regelbunden pälsvård. Då riskerna anses vara minimala ska genomförandet av DAA inte hindras. Fördelarna med djur i vården är många och främjar hälsan hos bland annat den äldre. Den äldre befolkningen är en grupp med särskilda fysiska, psykiska och sociala behov som bidrar till att resurserna inom vården behövs allt mer för att främja hälsa och välbefinnande (Knight & Edward 2008). Riskerna med DAA anses vara minimala och fördelarna många och främjar bland annat äldre människors hälsa och välbefinnande.

Tidigare forskning av Nepps, Stewart och Bruckno (2014) visar att djurassisterad aktivitet inte är en kostsam åtgärd, och är enkelt att inrätta och kan placeras utanför en verksamhet. Användning av DAA kan i framtiden vara ett effektivt sätt att minska risker för symptom som depression, oro och känslan av ensamhet. Forskning behövs för att påvisa de positiva effekterna och för att motivera professioner till användandet av vårdhund i olika verksamheter. Framtida forskning bör därmed undersöka om hur en hund kan ersätta olika former av aktivitetsförlust hos människor. Även forskning kring hur risker med smittor och allergier kan förhindras i arbetet med vårdhund behöver fördjupas. Ett intressant område som också kunde undersökas vidare är hur vårdhunden påverkas av situationer den ställs inför i sitt arbete. Även undersökning kring arbetsbelastning som krävs från personal i arbete med vårdhund kan behövas fördjupas. Vårdhund är ett fantastiskt redskap för arbetsterapeuter och andra professioner som hjälper till att motivera till aktivitet och främjar hälsa.

5.2 Metoddiskussion

Författarna genomförde studien med en kvalitativ metod då syftet var att undersöka äldres upplevelser kring vårdhund i deras vardag. Denna metod ansågs vara mest lämplig då metoden omfattar en liten grupp människor, men undersöker i stället deltagares upplevelser på djupet (Kvale & Brinkmann, 2009). Studien var begränsad med nio deltagare med ett bortfall på två deltagare som avstod från att medverka. Författarna anser dock att de nio som blev intervjuade gav tillräckligt utförliga beskrivningar och upplevelser angående vårdhunden för att uppnå syftet. För att styrka studiens resultat är det viktigt att trovärdigheten diskuteras.

Trovärdighet omfattar fyra delar; tillförlitlighet, överförbarhet, pålitlighet och möjlighet att styrka och bekräfta sin forskning. Tillförlitligheten ökar om författaren ger deltagaren möjlighet att bekräfta om författaren uppfattat informationen korrekt (Bryman, 2002), vilket var möjligt för deltagarna under intervjusituationen. Deltagaren hade även tillfälle att utveckla och komplettera sina svar. Överförbarhet kan vara svårt när det gäller kvalitativa studier. Då studien är liten och att det är svårt att göra en kvalitativ studie överförbar lades stort fokus på att återberätta situationen så detaljerat som möjligt i resultatet och styrka med citat.

Användandet av semistrukturerade intervjufrågor ansågs passande för studien då deltagarna beskrev sina upplevelser så utförligt som möjligt. Semistrukturerade intervjufrågor ger möjlighet till flexibilitet men ändå en struktur som i sin tur leder till ökad kvalitet på materialet (Kvale & Brinkmann, 2009). Intervjuerna skedde med ljudupptagning vilket underlättade och stärkte transkriberingen av intervjuerna. För att öka trovärdigheten i studien är det också viktigt att se över intervjuens upplägg för att uppmuntra deltagaren att delge sina erfarenheter. Inledningen är en avgörande del för intervjun där deltagaren vill skapa en uppfattning om denne kan få förtroende för den som utför intervjun. Därför är det viktigt att intervjuaren lyssnar, respekterar och visar intresse för deltagarna (Kvale & Brinkmann, 2009).

Intervjufrågorna formulerades på ett sätt som deltagarna lätt kan förstå för att minimera risken för att frågorna ska misstolka. Begrepp i intervjuguiden så som värde och välbefinnande kunde uppfattas olika av deltagarna. Författarna upplevde dock att deltagarna inte hade några svårigheter att tolka dessa begrepp.

Pålitlighet i kvalitativ forskning framkommer när författarna redogör för alla faser i forskningsprocessen och antar ett granskande synsätt. Pålitligheten i studien ökade även när tillvägagångssättet för metoden är så pass beskriven att det går att göra om den (Bryman, 2002). Genom att tydligt framställa deltagarna med text och tabell 1 ökar studiens pålitlighet. I tabell 2 redogör även författarna exempel på hur innehållsanalysen genomförts.

Trovärdigheten ökar om intervjuerna först analyseras var för sig och därefter tillsammans (Kvale & Brinkmann, 2009). Detta genomsyrade arbetsprocessen av innehållsanalysen för att stärka analysen. Trovärdigheten ökar ytterligare då författarna valt ut meningsbärande enheter från intervjuerna som varken är för stora eller snäva. Genom att kontrollera att kategorierna stämmer överens med det framkomna resultatet och att det är relevant data som diskuteras styrktes trovärdigheten ytterligare. Det ska också vara möjligt för författaren att styrka och konfirmera sin studie (Bryman, 2002). Författarnas personliga värderingar och kunskap har inte fått påverka studiens resultat vilket ökar giltigheteten. Författarna var hela tiden medvetna

om sin förståelse för hur viktigt meningsfulla aktiviteter är för människan och även haft kunskap om djurs möjliga inverkan på oss människor, men lät inte detta påverka studien utan varit öppna till att ta del av all insamlad data som visades i resultatet.

Insamlingen av data startade under vårterminen 2014 för att sedan fortsätta under höstterminen 2014 vilket innebar ett uppehåll i arbetet med studien. Författarna ansåg att detta arbetssätt både hade sina för- och nackdelar. Efter några månaders uppehåll var det svårt att komma ihåg alla intryck och olika samspel som utspelades under intervjuerna. Det hade varit en fördel att föra anteckningar efter intervjuerna för att kunna minnas alla detaljer. Det var till författarnas fördel att innehållsanalysen gjordes i våras vilket gjorde det enkelt att gå tillbaka i materialet för att återuppta uppsatsskrivandet. En positiv effekt på det långa uppehållet var att författarna kunde se på materialet med nya ögon. En aspekt som till en början försvårade insamlingen av data och kan ha påverkat resultatet var att det inte fanns så många aktiva vårdhundar ute i verksamheter som författarna hade räknat med. Det tog längre tid än beräknat att hitta och få kontakt med passande verksamheter som hade aktiva vårdhundar. Då mellanhanden hjälpte till att välja ut lämpliga deltagare fanns en risk att denne har valt ut deltagare som de vet är positiva till vårdhund, de blev därför informerade om vikten av att välja deltagare utifrån kriterierna för studien. Vårdhundsföraren var med vid två utav intervjutillfällena, vilket också kan ha påverkat resultatet. Dock anser vi i efterhand att vi troligtvis fick ut mer information av intervjun än om hundföraren inte funnits på plats. Även vårdhunden var med på ett par intervjuer. Det tog lite fokus från deltagaren, men samtidigt stärkte det resultatet då det framkallade mer känslor när deltagaren fick se och känna hunden vilket resulterade i djupare svar på frågorna. Framförallt upplevde författarna att hunden framkallade minnen och extra mycket känslor hos de deltagarna med minnesproblematik, som kanske inte relaterat till hunden i så stor utsträckning om den inte varit med.

6. Konklusion

Resultatet i studien visade på positiv respons från de äldre som hade umgåtts och integrerats med en vårdhund. De äldre upplevde en bättre social samvaro med andra på boendet eller dagverksamheten, samt ökad aktivitet vid hundens besök. Majoriteten av de äldre kände en ökad glädje vid hundbesöket och att hunden väcker minnen till liv vilket bidrar till nya

samtalsämnen. En anledning till detta kan vara att oxytocinet i kroppen ökar vid taktil beröring vilket bidrar bland annat till en känsla av lugn och ökad social interaktion. Endast en av deltagarna uttryckte missnöje av att ha en vårdhund, detta ska givetvis ta i beaktning om det finns en vårdhund på ett boende. Individens önskningar och värderingar ska både prioriteras och respekteras. Deltagarnas upplevelser av vårdhunden kan bero på deras tidigare erfarenheter.

7. Referenser

- Andersson, I., Pettersson, E., & Sidenvall, B. (2007). Daily life after moving into a care home -experiences from older people, relatives and contact persons. *Journal of Clinical Nursing*, 16, (9), 1712-1718.
- Alexandersson, M. (1994). Den fenomenografiska forskningsansatsens fokus. I: B. Starrin & P-G. Svensson (red). *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*. Lund: Studentlitteratur. s. 111 – 132.
- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium (2. uppl.)*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Argentzell, E., & Leufstadius, C. (2010). Teoretiska grunder inom psykosocial arbetsterapi. I: M. Eklund, B. Gunnarsson, C. Leufstadius. (Red.), *Aktivitet & relation: mål och medel inom psykosocial rehabilitering* (s. 41-71). Lund: Studentlitteratur.
- Backman, C. L. (2004). Occupational balance: exploring the relationships among daily occupations and their influence on well-being. *Canadian Journal of Occupational Therapy*, 71, (4), 202-209.
- Beck, A., & Katcher, A. (1996). *Between pets and people: The importance of animal companionship*. West Lafayette, Ind: Purdue University Press.
- Bergh, Å. T. (2006). *Civila tjänstehundar*. Näsåker: Förlaget Eget Bevåg.
- Brodie, S.J., & Biley, F.C. (1999). An exploration of the potential benefits of pet-facilitated therapy. *Journal of Clinical Nursing*, 8, (4), 329-337.
- Brodie, S.J., Biley, F.C., & Shewring, M. (2002). An exploration of the potential risks associated with using pet therapy in healthcare settings. *Journal of Clinical Nursing*, 11, (4), 444-456.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber ekonomi.
- DiSalvo, H., Haiduven, D., Johnson, N., Reyes, V., Hench, C., Shaw, R., et al., (2006). Who let the dogs out? Infection control did: Utility of dogs in health care settings and infection control aspects. *American Journal of Infection Control*, 34, (5), 301-307.

- Edvardsson, D., & Wijk, H. (2009). Omgivningens betydelse för hälsa och vård. I: A-K. Edberg & H. Wijk. (Red.) *Omvårdnadens grunder: hälsa och ohälsa*. (s.173-206). Lund: Studentlitteratur.
- Erlandsson, L-K., & Persson, D. (2014). *ValMo-modellen: Ett redskap för aktivitetsbaserad arbetsterapi*. Studentlitteratur AB.
- Ettinger, W. H. (1996). Physical activity and older people: A walk a day keeps the doctor away. *Journal of the American Geriatrics Society*, 44, (2), 207-208.
- Fetting E. R., & Riegel, D. R. (1998). Adult daycare: An entrepreneurial opportunity for nursing. *Nursing economics*, 16, (4), 189- 195.
- Gillham, B. (2008). *Forskningsintervjun: tekniker och genomförande*. Lund: Studentlitteratur.
- Graneheim, U. H., & Lundman, B. (2004). Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today*, 24, (2), 105-112.
- Hultman, S-G. (2008). *Hälsans Natur Projekt Hund i vården*. Hämtad 30 december, 2013 från http://www.vardalinstitutet.se/sckv/sgh_djur.pdf
- ICF. (2003). Klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Kawamura, N., Niiyama, M., & Niiyama, H. (2009). Animal-assisted activity: experiences of institutionalized Japanese older adults. *Journal of Psychosocial Nursing & Mental Health Services*, 47, (1), 41-47.
- Kielhofner, G. (2008). *Model of Human Occupation. (4 uppl)*. USA: Lippincott, Williams & Wilkins.
- Knight, S., & Edwards, V. (2008). In the company of wolfs: The physical, social and psychological benefits of dog ownership. *Journal of Aging and Health*, 20, (4), 437-452.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun (2. uppl.)*. Lund: Studentlitteratur.

- Medin, J., & Alexanderson, K. (2000). *Begreppen hälsa och hälsofrämjande: en litteraturstudie*. Lund: Studentlitteratur.
- Nepps, P., Stewart, C. N., & Bruckno, S. R., (2014). Animal-Assisted Activity: Effects of a Complementary Intervention Program on Psychological and Physiological Variables. *Journal of Evidence-Based Complementary & Alternative Medicine*, 19, (3), 211-215.
- Nimer, J., & Lundahl, B. (2007). Animal-Assisted Therapy: A Meta-Analysis. *Anthrozoös*, 20, (3), 225-238.
- Palley, L., O'Rourke, P., & Niemi, S. (2010). Mainstreaming animal-assisted therapy. *Iilar Journal*, 51, (3), 199-207.
- Pierce, D. (2003). *Occupation by Design: building therapeutic power*. Philadelphia: F.A Davis Company.
- Richeson, N. (2003). Effects of animal assisted therapy on agitated behaviors and social interactions of older adults with dementia. *American Journal of Alzheimer's Disease and Other Dementias*, 18, (6), 353- 358.
- Roos, C. (2009). *Delaktighet inom äldreomsorgen: om att låta de äldre få behålla makten över sina liv*. Lund: Vårdförlaget.
- SFS 2003:460. *Lagen om etikprövning av forskning som avser människor*. Stockholm: Riksdagen.
- Sletterbö, Å. (2008). Safe, but lonely: Living in a nursing home. *Vård I Norden*, 28, (1), 22-25.
- Socialstyrelsen. (2011). *De mest sjuka äldre - avgränsning av gruppen*. Hämtad 27 mars, 2014 från:
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18470/2011-10-20.pdf>
- Socialstyrelsen. (2010). *Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom 2010: stöd för styrning och ledning*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2014). *Vårdhundar för äldre i särskilt boende. En systematisk översikt om effekter och vetenskapligt stöd*. Hämtad 14 november, 2014 från:
<http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19340/2014-1-25.pdf>

- Socialstyrelsen. (2009). *Äldre och delaktighet*. Hämtad 27 oktober, 2014 från:
<http://www.socialstyrelsen.se/aldre/boendeochservice/delaktighet/Sidor/default.aspx>
- Svensson, L. (2006). *Mötesplatser på landsbygden – om äldre människor, gemenskaper och aktiviteter*. Västra Frölunda: Docusys AB.
- Svidén, G.A., Tham, K., & Borell, L. (2004). Elderly participants of social and rehabilitative day centres. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 18, (4), 402-409.
- Uvnäs Moberg, K. (2000). *Lugn och beröring: oxytocinets läkande verkan i kroppen*. Stockholm: Natur och kultur i samarbete med Axelsons gymnastiska institut.
- Uvnäs-Moberg, K., & Petersson M. (2004). Oxytocin - biokemisk länk för mänskliga relationer Mediator av antistress, välmående, social interaktion, tillväxt, social interaktion, tillväxt, läkning. *Läkartidningen*, 101, (35), 2634–2639.
- Velde, B.P., Cipriani, J. & Fisher, G. (2005). Resident and therapist views of animal-assisted therapy: Implications for occupational therapy practice. *Australian Occupational Therapy Journal*, 52, (1), 43–50.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.
- World Health Organization. (1948). *Constitution*. New York: WHO.
- World Health Organization. (1959). *Zoonoses Technical Report Series, No. 169*. Hämtad 22 oktober, 2014 från http://whqlibdoc.who.int/trs/WHO_TRS_169.pdf
- Wilcock, A. (2005). Older people and occupational justice. I: A. McIntyre & A. Atwal (Red), *Occupational therapy and Older People* (sid. 14-26). Blackwell Publishing.
- Wilcock, A. (2006). *An Occupational Perspective of Health. (2 uppl.)*. Thorofare, NJ: SLACK Incorporated.

Demografi

Kan du berätta lite om dig själv?

- Namn
- Ålder?
- Boende?
- Civilstatus
- Erfarenheter av hund?

Kan du beskriva vad ni gör tillsammans när hunden kommer på besök?

- Blir lättare/roligare att göra saker tillsammans med hunden?
- Vad brukar du göra på dagarna när hunden inte är hos dig?

Har du märkt någon skillnad sedan du träffade hunden för första gången?

- På din hälsa?
- Görandet?

Vad betyder hunden för dig?

- Vilka känslor väcker hunden hos dig när den ska komma på besök?
- Glädje?
- Lust?

Berätta vad du tycker om hunden

- Det bästa med hunden?
- Det sämsta med hunden?

Skulle du rekommendera vårdhund till andra, i så fall varför?

Finns det något mer du vill tillägga innan vi avslutar?